

Легенди
рідного
краю

с. Солобківці

Ярмолинецька ЦБС

Солобковецька бібліотека-філіал

Легенди про с. Солобківці

Ярмолинецького району
Хмельницької області

Користувач бібліотеки

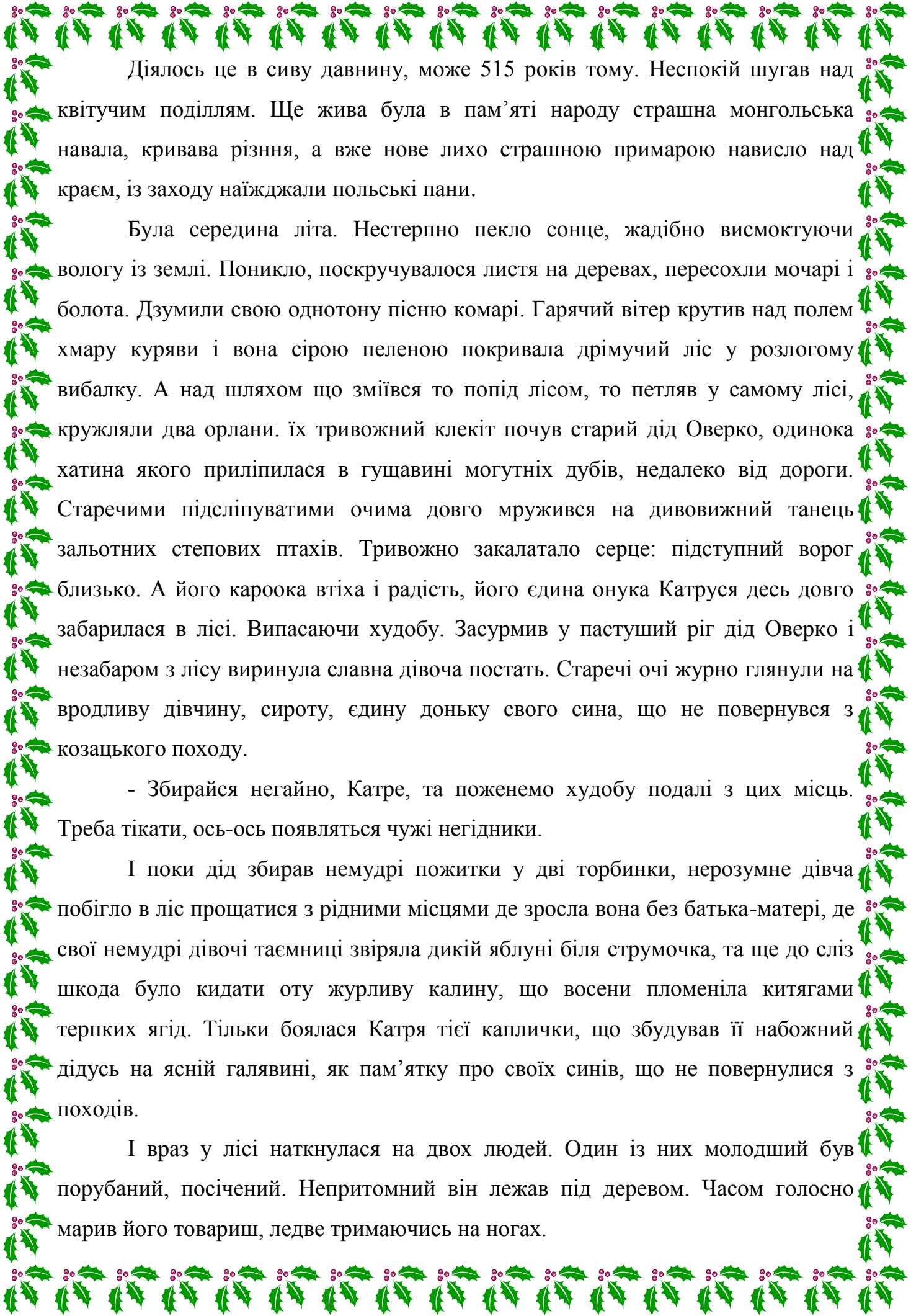
Пригладь Альона Миколаївна

учениця 8 класу

Солобковецької середньої

школи I-III ступенів

Солобківці
2008 р

Діялось це в сиву давнину, може 515 років тому. Неспокій шугав над квітучим поділлям. Ще жива була в пам'яті народу страшна монгольська навала, кривава різня, а вже нове лихо страшною примарою нависло над краєм, із заходу наїжджали польські пани.

Була середина літа. Нестерпно пекло сонце, жадібно висмоктуючи вологу із землі. Поникло, поскручувалося листя на деревах, пересохли мочарі і болота. Дзумили свою однотону пісню комарі. Гарячий вітер крутив над полем хмару куряви і вона сірою пеленою покривала дрімучий ліс у розлогому вибалку. А над шляхом що зміївся то попід лісом, то петляв у самому лісі, кружляли два орлани. Їх тривожний клекіт почув старий дід Оверко, самотня хатина якого приліпилася в гущавині могутніх дубів, недалеко від дороги. Старечими підсліпуватими очима довго мружився на дивовижний танець зальотних степових птахів. Тривожно закалатало серце: підступний ворог близько. А його кароока втіха і радість, його єдина онука Катруся десь довго забарилася в лісі. Випасаючи худобу. Засурмив у пастуший ріг дід Оверко і незабаром з лісу виринула славна дівоча постать. Старечі очі журно глянули на вродливу дівчину, сироту, єдину доньку свого сина, що не повернувся з козацького походу.

- Збирайся негайно, Катре, та поженемо худобу подалі з цих місць. Треба тікати, ось-ось появляться чужі негідники.

І поки дід збирав немудрі пожитки у дві торбинки, нерозумне дівча побігло в ліс прощатися з рідними місцями де зросла вона без батька-матері, де свої немудрі дівочі таємниці звіряла дикій яблуні біля струмочка, та ще до сліз шкода було кидати оту журливу калину, що восени пломеніла китягами терпких ягід. Тільки боялася Катря тієї каплички, що збудував її набожний дідусь на ясній галявині, як пам'ятку про своїх синів, що не повернулися з походів.

І враз у лісі наткнулася на двох людей. Один із них молодший був порубаний, посічений. Непритомний він лежав під деревом. Часом голосно марив його товариш, ледве тримаючись на ногах.

- Не тікай, дівчино, не бійся нас. Ми не розбійники, не ляхи ми козаки і ненароком натрапили на ляший загін. Нас розбили, хоч і ми погубили чимало ляхів у Козацькій долині. Врятуй мого побратима, - попрохав старший.

- За нами женуться. Загинемо обоє. Коні наші впали. Переляк поволі відійшов від дівчини. Звичайно, вона має добру схованку у лісі. Адже ліс її другий дім, її добрий друг. Так вона врятує цього козака. І Катря заховала у гарно замаскованій серед кущів ямі під корнем могутнього дуба, замордованого козака, принесла із струмка чистої води, вмила і напоїла його.

-Я піду, дівчино, - сказав старший. Ти добра душа, доглянь його. Повернуся я за ним незабаром.

Не сказала Катря, що й вона збирається сьогодні тікати звідси, не могла сказати цього.

А тим часом налетіла згряя ворогів ляхів, шугнула з дороги в дубовий гай, увірвалися у хату і побили діда Оверка що нетерпляче очікував Катрю.

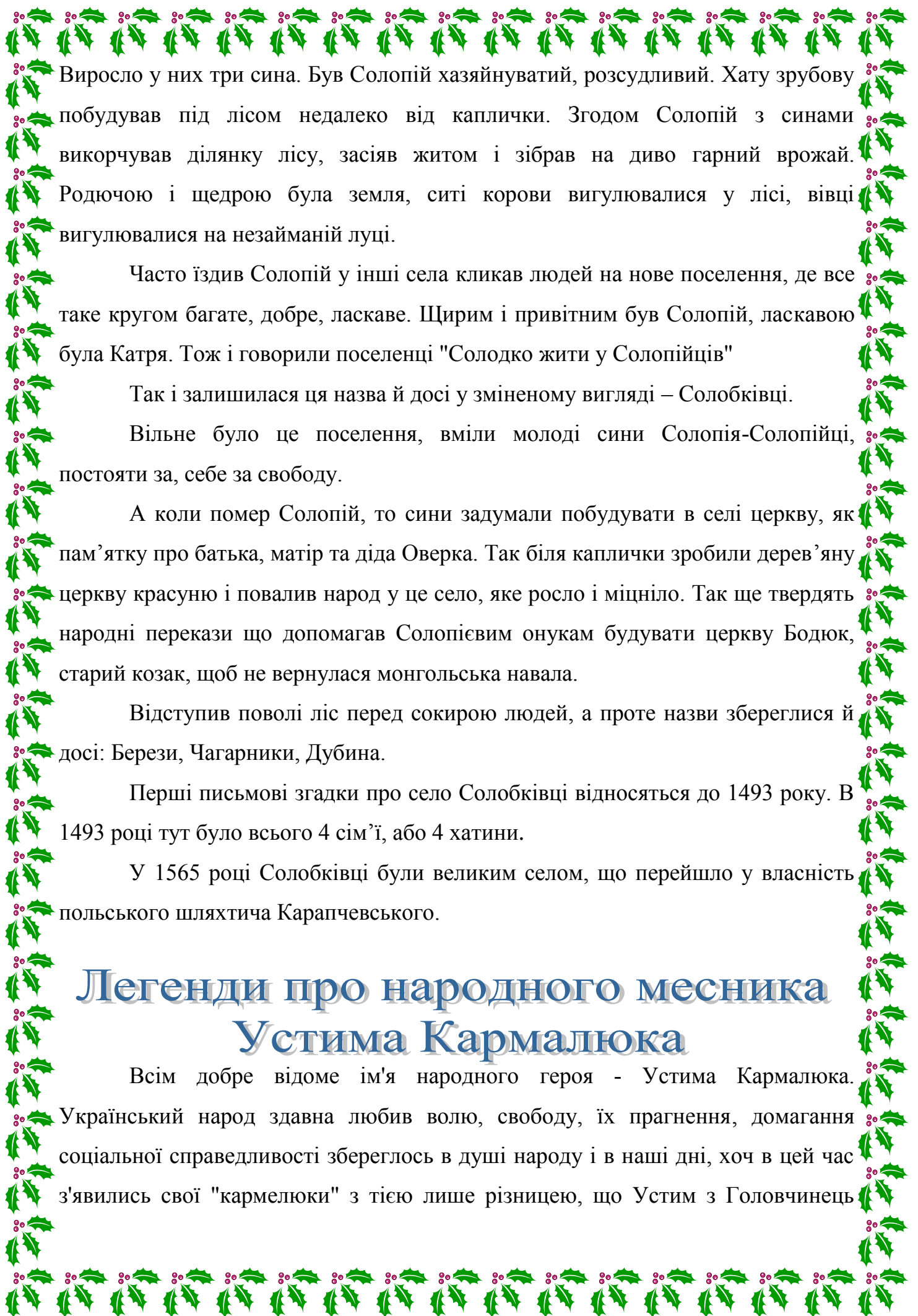
Зрозумів дід, що не минути лиха Катрусі, коли попадеться в руки цим нелюдам, і він не моргнувши збрехав:

- Якись пани наїхали в день перекинули все в моїй хатині і забрали з собою мою онуку.

Це видалося правдоподібним панам-ляхам і вони зарубавши діда Оверка та підпаливши його хатину, помчали далі. Отже, коли Катря під вечір прибігла додому хата вже догоряла, а між дубами лежав зарубаний дідусь Оверко. Гірко заридала сирота. Так на пожарищі просиділа всю ніч біля дідуса, а вранці викопала яму між кучерявих дубів і похоронила свого дідуса.

Кажуть люди, довго-довго, у ясні ночі бачили перехожі між дубами старечу згорблену постать, чули гіркий здавлений плач і обминали цю дорогу.

А Катря виходила козака, від смерті врятувала, поїла настоями із цілющого зілля. Не повернувся його товариш, певне зарубали його теж ляхи. А восени коли калина густо завітчалася багряно-кривавими китягами, справили своє небагате весілля Солопій і Катря, тай поселилися жити у землянці біля тієї каплички, що збудував її дідусь Оверко. Жили дружньо Солопій і Катря.

Виросло у них три сина. Був Солопій хазяйнуватий, розсудливий. Хату зрубав побудував під лісом недалеко від каплички. Згодом Солопій з синами викорчував ділянку лісу, засіяв житом і зібрав на диво гарний врожай. Родючою і щедрою була земля, ситі корови вигулювалися у лісі, вівці вигулювалися на незайманій луці.

Часто їздив Солопій у інші села кликав людей на нове поселення, де все таке кругом багате, добре, ласкаве. Щирим і привітним був Солопій, ласкавою була Катря. Тож і говорили поселенці "Солодко жити у Солопійців"

Так і залишилася ця назва й досі у зміненому вигляді – Солобківці.

Вільне було це поселення, вміли молоді сини Солопія-Солопійці, постояти за, себе за свободу.

А коли помер Солопій, то сини задумали побудувати в селі церкву, як пам'ятку про батька, матір та діда Оверка. Так біля каплички зробили дерев'яну церкву красуню і повалив народ у це село, яке росло і міцніло. Так ще твердять народні перекази що допомагав Солопієвим онукам будувати церкву Бодюк, старий козак, щоб не вернулася монгольська навала.

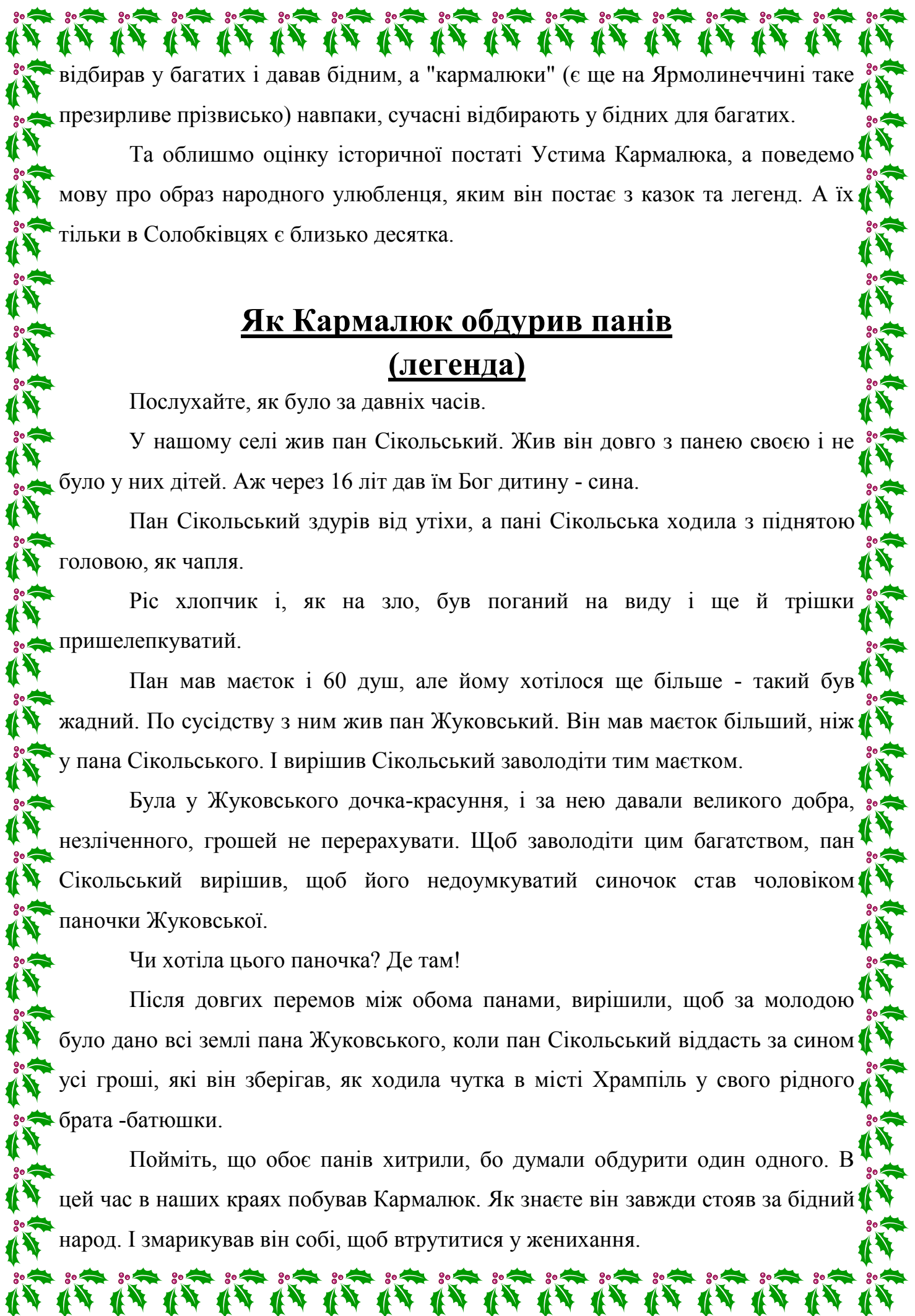
Відступив поволі ліс перед сокирою людей, а проте назви збереглися й досі: Берези, Чагарники, Дубина.

Перші письмові згадки про село Солобківці відносяться до 1493 року. В 1493 році тут було всього 4 сім'ї, або 4 хатини.

У 1565 році Солобківці були великим селом, що перейшло у власність польського шляхтича Карапчевського.

Легенди про народного месника Устима Кармалюка

Всім добре відоме ім'я народного героя - Устима Кармалюка. Український народ здавна любив волю, свободу, їх прагнення, домагання соціальної справедливості збереглося в душі народу і в наші дні, хоч в цей час з'явилися свої "кармелюки" з тією лише різницею, що Устим з Головчинець

відбирав у багатих і давав бідним, а "кармалюки" (є ще на Ярмолинеччині таке презирливе прізвисько) навпаки, сучасні відбирають у бідних для багатих.

Та облишмо оцінку історичної постаті Устима Кармалюка, а поведемо мову про образ народного улюбленця, яким він постає з казок та легенд. А їх тільки в Солобківцях є близько десятка.

Як Кармалюк обдурив панів **(легенда)**

Послухайте, як було за давніх часів.

У нашому селі жив пан Сікольський. Жив він довго з панею своєю і не було у них дітей. Аж через 16 літ дав їм Бог дитину - сина.

Пан Сікольський здурів від утіхи, а пані Сікольська ходила з піднятою головою, як чапля.

Ріс хлопчик і, як на зло, був поганий на виду і ще й трішки пришелепкуватий.

Пан мав маєток і 60 душ, але йому хотілося ще більше - такий був жадний. По сусідству з ним жив пан Жуковський. Він мав маєток більший, ніж у пана Сікольського. І вирішив Сікольський заволодіти тим маєтком.

Була у Жуковського дочка-красуння, і за нею давали великого добра, незліченного, грошей не перерахувати. Щоб заволодіти цим багатством, пан Сікольський вирішив, щоб його недоумкуватий синочок став чоловіком паночки Жуковської.

Чи хотіла цього паночка? Де там!

Після довгих перемов між обома панами, вирішили, щоб за молодого було дано всі землі пана Жуковського, коли пан Сікольський віддасть за сином усі гроші, які він зберігав, як ходила чутка в місті Хрампіль у свого рідного брата -батьюшки.

Пойміть, що обоє панів хитрили, бо думали обдурити один одного. В цей час в наших краях побував Кармалюк. Як знаєте він завжди стояв за бідний народ. І змарикував він собі, щоб втрутитися у женихання.

І от 23 марта, се якраз була середа (пісний день), пан Сікольський призиває до себе сина і каже:

- Ти вже не малиш, треба тебе женити. У пана Жуковського є дочка - вигідна птичка, разом з нею до нас припливає багатство. Але пан Жуковський хоче, щоб я віддав йому всі гроші, то нехай він знає, що лишиться в дурнях.

Після цієї балачки пан Сікольський закликав до себе найвірнішого слугу свого, однорукого Дрозда, дав йому лист до священика, щоб той видав цьому слугі гроші, а Дрозд принесе їх з Хрампольа в Тростянець.

Взяв Дрозд торбу з хлібом, салом і цибулею, добру палку і в суботу вирушив у путь. Повинен він був повернутися через 9 днів.

Вийшов він з села після обіду і під захід сонця був уже в Слобідці. Переспав він у якихось людей і на другий день уже доходив до Москалівки.

Припрошує його одна бідна вдова Мокрина на нічліг. Він у неї спинився. Вона приютила його, розказала про свою гірку долю. А вони обоє були вдівцями. Дрозд розчулився і розказав Мокрині про свої життя та по якому ділу йде до пан-отця.

А в цей час в другій хаті обідав Кармалюк із Хлопцями. Рано Мокрина провела Дрозда за село і наказала йти тільки вузькою колією, бо на битих шляхах, буває, швендяють всякі там люди.

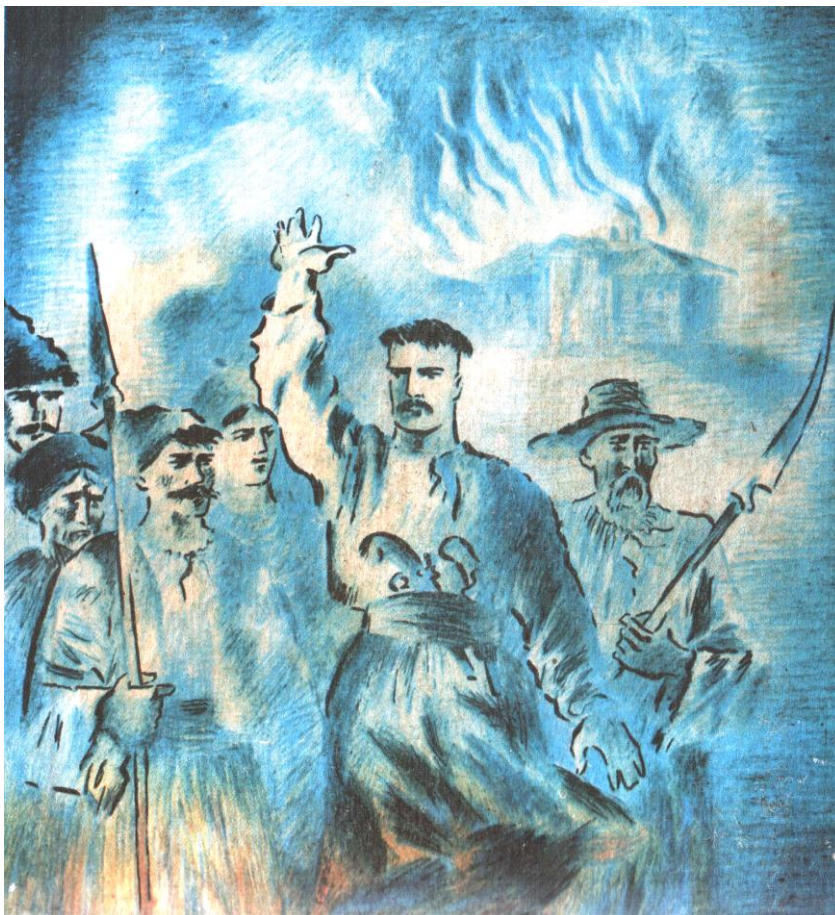
Пішов Дрозд вузькою колією і тут його перейняв Кармалюк і прикоськав. Лишив Кармалюк Дрозда у надійних руках, а сам забрав листа, заховав під кожушанку і подався у Хрампіль. Прийшов він до Сікольського благополучно, дав йому лист із власноручним підписом пана і хрестом у правому кутку. Отець Сікольський дав йому грошей і вивів його за село. Не знав він, хто сей слуга, перехрестив його дорогу. А той вже відійшов був, але оглянувся й каже:

- Плюньте ще раз дев'ять на щастя. - І подався своєю дорогою. Скоро вже й ніч запала.

Вас цікавить, що було з ними усіма?

Дрозд залишився у Мокрини жити. Йому вже ніяк було вертатися. Він, як і Мокрина, помагав Кармалюкові.

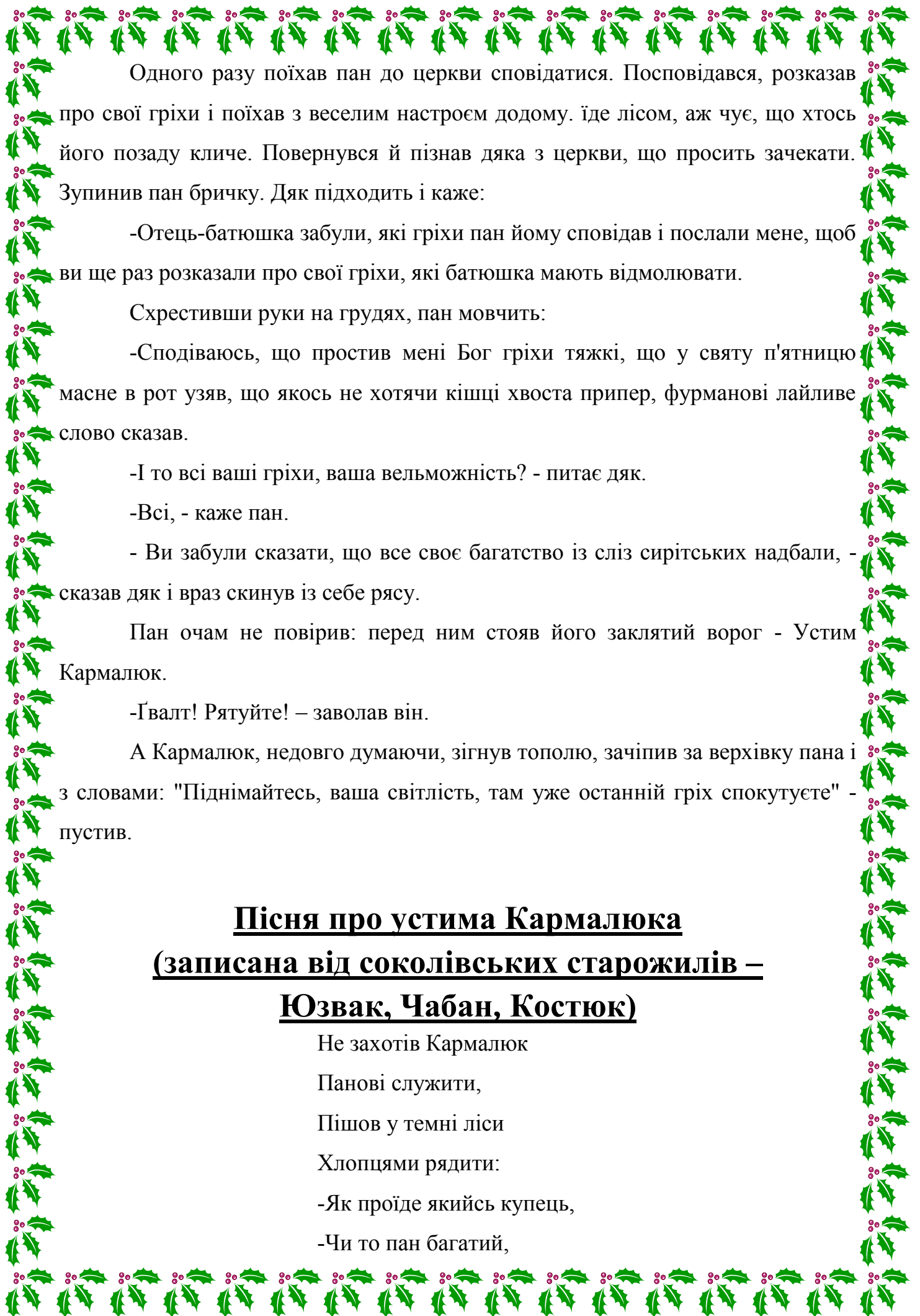
Питаєте, чи поженилися молодий пан Сікольський з панянкою Жуковською? Напевне, ні.

Легенда про Кармалюка
(записана від солобковецьких старожилів –
Ганни Кривошії й Миколи Чавалаха)

Був собі пан, на вигляд пихатий. Всякому він поклонеться, але люди боялись його гірше вогню, вовка лютого. Як тільки не вийде вчасно кріпак на роботу, пан пришле до нього економа і той забере у бідного селянина половину майна. Якщо кріпак не послухав пана, той забирає худобу і все майно.

Скільки лиха люди зазнали, скільки сліз пролили. Багато людей з голоду померло, а скільки вже сиріт залишилося...

Одного разу поїхав пан до церкви сповідатися. Посповідався, розказав про свої гріхи і поїхав з веселим настроєм додому. Їде лісом, аж чує, що хтось його позаду кличе. Повернувся й пізнав дяка з церкви, що просить зачекати. Зупинив пан бричку. Дяк підходить і каже:

-Отець-батюшка забули, які гріхи пан йому сповідав і послали мене, щоб ви ще раз розказали про свої гріхи, які батюшка мають відмолювати.

Схрестивши руки на грудях, пан мовчить:

-Сподіваюсь, що простив мені Бог гріхи тяжкі, що у святу п'ятницю масне в рот узяв, що якимось не хотючи кішці хвоста припер, фурманові лайливе слово сказав.

-І то всі ваші гріхи, ваша вельможність? - питає дяк.

-Всі, - каже пан.

- Ви забули сказати, що все своє багатство із сліз сирітських надбали, - сказав дяк і враз скинув із себе рясу.

Пан очам не повірив: перед ним стояв його заклятий ворог - Устим Кармалюк.

-Гвалт! Рятуйте! – заволав він.

А Кармалюк, недовго думаючи, зігнув тополю, зачіпив за верхівку пана і з словами: "Піднімайтесь, ваша світлість, там уже останній гріх спокутуєте" - пустив.

Пісня про устима Кармалюка
(записана від соколівських старожилів –
Юзвак, Чабан, Костюк)

Не захотів Кармалюк

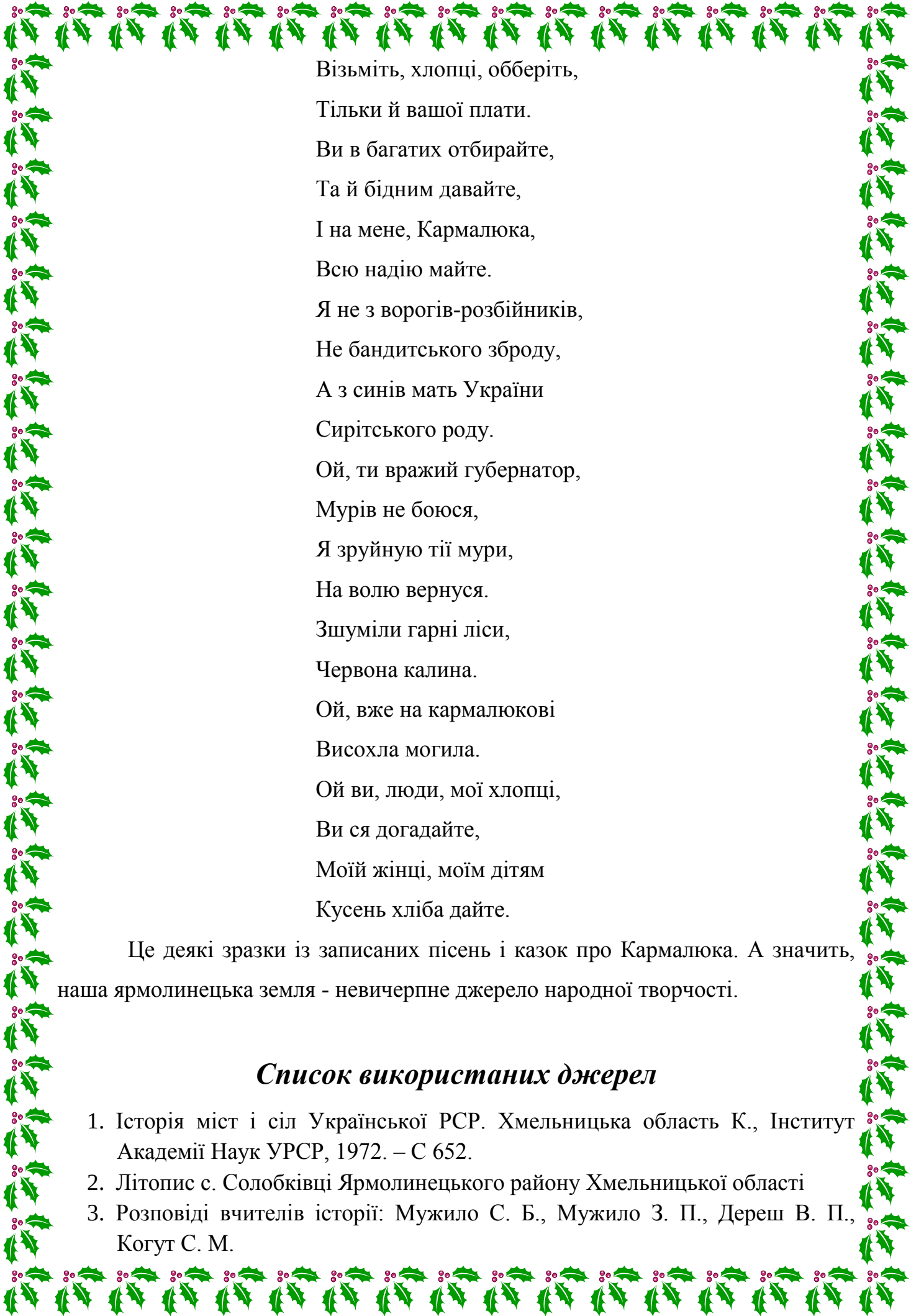
Панові служити,

Пішов у темні ліси

Хлопцями рядити:

-Як проїде якийсь купець,

-Чи то пан багатий,

Візьміть, хлопці, обберіть,
Тільки й вашої плати.
Ви в багатих отбирайте,
Та й бідним давайте,
І на мене, Кармалюка,
Всю надію майте.
Я не з ворогів-розбійників,
Не бандитського зброду,
А з синів мати України
Сирітського роду.
Ой, ти вражий губернатор,
Мурів не боюся,
Я зруйную тії мури,
На волю вернуся.
Зшуміли гарні ліси,
Червона калина.
Ой, вже на кармалюкові
Висохла могила.
Ой ви, люди, мої хлопці,
Ви ся догадайте,
Моїй жінці, моїм дітям
Кусень хліба дайте.

Це деякі зразки із записаних пісень і казок про Кармалюка. А значить, наша ярмолинецька земля - невичерпне джерело народної творчості.

Список використаних джерел

1. Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область К., Інститут Академії Наук УРСР, 1972. – С 652.
2. Літопис с. Солобківці Ярмолинецького району Хмельницької області
3. Розповіді вчителів історії: Мужило С. Б., Мужило З. П., Дереш В. П., Когут С. М.